

บทที่ 5
อุดมการณ์ของชาวจีนฮ่อ

อุดมการณ์ของชาวจีนฮ่อในที่นี้จำแนกออกได้เป็นสามด้านคือ ความเชื่อสิ่งเหนือธรรมชาติ สะท้อนถึงอุดมการณ์อำนาจ ความเชื่อในเรื่องเฟิง ชุย นั้นสะท้อนถึงอุดมการณ์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ คุณค่าทางสังคม ซึ่งสะท้อนถึงอุดมการณ์การรวมตัวกันและความเป็นคนจีน ดังรายละเอียดแต่ละด้านดังต่อไปนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ

ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติได้แก่ความเชื่อในบรรพบุรุษ เจ้าที่ ผี และศาสนาต่างที่ได้นำเสนอต่อไปนี้

ความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษ

ความเชื่อในเรื่องบรรพบุรุษ เป็นความเชื่อลำดับที่สามในวิวัฒนาการความเชื่อ มีความคิดพื้นฐานคือมนุษย์ตายแล้วไม่สูญไป มีดวงวิญญาณเหลืออยู่ ดวงวิญญาณนั้นออกจากร่างไปแล้วท่องเที่ยวอยู่ คอยดูแลความสุข ความทุกข์ของลูกหลาน การเคารพบูชานั้นแบ่งออกเป็นสองลักษณะ คือ เคารพบูชาเพราะเกรงว่าดวงวิญญาณนั้นจะมาทำร้ายบุตรหลาน เหลนในภายหลังและเคารพบูชาเพราะความกตัญญูรู้คุณของบรรพบุรุษบรรพบุรุษ

ผู้วิจัยได้เดินสังเกตการใช้พื้นที่ในบริเวณบ้าน พื้นที่ที่มีความสำคัญในบ้านคือบริเวณที่รับแขกภายในบริเวณบ้านเป็นจุดแรกที่จะเชื่อมต่อเข้าไปในบริเวณในบ้าน สิ่งที่สะดุดตาของผู้วิจัยประการหนึ่งคือแท่นบูชาบรรพบุรุษ ซึ่งประกอบด้วยกระดานแผ่นสีแดง เขียนด้วยตัวหนังสือสีทอง มีความหมายถึง ฟ้า ดิน บรรพบุรุษ ประเทศชาติ ครูอาจารย์บริเวณข้างล่างแท่นบูชาก็จะมีกระถางธูปและรองรอยการบูชาบรรพบุรุษ เป็นรูปเก่าๆ ที่ได้ผ่านการบูชามาแล้ว พื้นที่นี้ใช้ในกิจกรรมในพิธีกรรม ทั้งพิธีกรรมประจำวันพิธีกรรมรอบปี พิธีกรรมรอบชีวิต เป็นลักษณะที่มีความหมายและความสำคัญ เป็นศูนย์กลางแห่งจักรวาลความเชื่อของชาวจีนฮ่อ ซึ่งสามารถดูได้จากรูป เมื่อมองจากหน้าบ้านเข้าไปจะมองเห็นได้ชัดแทบทุกบ้าน มีแบบแผนเป็นอย่างเดียวกันหมด

ความหมายของการบูชาบรรพบุรุษ

ความเชื่อเรื่องบรรพบุรุษเป็นเรื่องของประวัติของครอบครัวและเครือญาติซึ่งมีการสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน มีการบันทึกไว้ในสมุดของตระกูลซึ่งผู้ช่วยผู้วิจัยได้นำมาให้ดู จะมีการบันทึกว่าใครเกิดใหม่ ใครตายและสืบทอดมาจนถึงรุ่นแล้ว ประเด็นของความหมายของบรรพบุรุษของชาวจีนฮ่อจึงมีดังนี้

กวี ทวีเกียรติแก้ว ผู้เชี่ยวชาญเรื่องพิธีกรรมได้ให้ความหมายดังนี้

“...ทุกคนมีบรรพบุรุษ หากไม่มีบรรพบุรุษก็ไม่มีเรา (ต้นกำเนิด)... บรรพบุรุษเราเป็นคนจีน เราก็สืบทอดตามบรรพบุรุษเรา ไม่ว่าจะเป็นประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ ...เราเชื่อว่ามีบรรพบุรุษคอยคุ้มครองเราอยู่...”

ปราสาท เตนกรียาวาจา ชาวจีนฮ่อซึ่งเป็นอดีตทหารจีนคณะชาติได้ให้ความหมายดังต่อไปนี้

“บรรพบุรุษ คือ ปู่ย่าตายาย ที่ได้ล่วงลับไปแล้ว (ต้นกำเนิด) และคอยดูแลคุ้มครองลูกหลานอยู่ เป็นความเชื่อที่สืบทอดกันมา”

กวางซู แซ่หู ครูสอนภาษาจีนได้ให้ความหมายของบรรพบุรุษไว้ว่า

“บรรพบุรุษคือ ปู่ ย่า ตา ยาย ที่อยู่ในตระกูลเดียวกันและตายไปแล้ว (ต้นกำเนิด) คนจีนจะมีสมุดบันทึกไว้ว่าต้นตระกูลเรามาจากไหน”

ดังนั้นจากการตรวจสอบข้อมูลจึงได้ความหมายของการบูชาบรรพบุรุษคือ ปู่ ย่า ตา ยายที่เป็นต้นกำเนิดของตระกูลที่มีแซ่ตระกูลเดียวกัน ซึ่งจะได้สืบทอดแซ่เดียวกันไป นอกจากนี้ยังมีความเชื่อว่าบรรพบุรุษยังคอยคุ้มครองลูกหลานอยู่

ความเชื่อในการให้คุณให้โทษของบรรพบุรุษที่ตายไปแล้ว

การให้คุณให้โทษของบรรพบุรุษเป็นความเชื่อที่ว่า เมื่อบรรพบุรุษตายลงไปในนั้นยังมีหน้าที่ที่จะต้องกระทำอีก ในเงื่อนไขที่ว่าต้องสืบทอดประเพณีและแซ่ตระกูล ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

กวี ทวีอภินิหาร ผู้เชี่ยวชาญด้านพิธีกรรมได้ให้ข้อมูลว่า

“บรรพบุรุษให้การปกป้องรักษาลูกหลานนั้นให้ทำดี ด้วยการ
สืบทอดประเพณีและพิธีกรรมตามบรรพบุรุษ หากไม่ได้สืบทอด
บรรพบุรุษจะให้โทษกับเราได้”

ปราสาท เตนกรียา วาจา ชาวจีนฮ่ออดีตทหารจีนคณะชาติได้ให้ข้อมูลว่า

“บรรพบุรุษนั้นให้คุณและให้โทษได้ การให้คุณคือ การดูแลลูกหลาน
ให้ปลอดภัยไปไหนก็สบาย การให้โทษคือ ถ้าไม่ได้ไหว้หรือบูชา ก็
จะทำการค้าไม่ดี ขาดทุน”

ยิ่งห้วย แซ่ตึง ชาวจีนฮ่อหญิง ได้ให้ข้อมูลในประเด็นเดียวกันนี้ว่า

“สืบบรรพบุรุษคุ้มครองเรา ขอให้เขาคุ้มครองลูกหลานให้สบายดี ให้
เจริญขึ้น เราเผากงเต็กไปให้เขา (บรรพบุรุษ) เราจะทำงเงินเขา
(บรรพบุรุษ) ไม่ได้ (การทำงเงิน ได้แก่ การลบล้างด้วยการพูดหรือ
การกระทำ) เมื่อขึ้นบั้ง (สารทจีน) ต้องไหว้”

ความเชื่อในการให้คุณให้โทษของบรรพบุรุษคือ การคุ้มครองลูกหลานที่ยังไหว้ยัง
เคารพบูชาบรรพบุรุษอยู่ ให้โทษหากไม่เซ่นสรวง หรือลบล้างบรรพบุรุษก็จะไม่คุ้มครองจะบัน
ดาลให้เกิดการค้าขายขาดทุน ขาดการคุ้มครอง ดังนั้นการให้โทษของบรรพบุรุษนั้นจะไม่ได้ให้
โทษโดยไม่มีต้นสายปลายเหตุ แต่เหตุที่สำคัญก็คือไม่ได้สืบทอดประเพณีเซ่นไหว้ตามที่
บรรพบุรุษได้ทำเป็นแนวทางไว้ เป็นลักษณะการให้คุณให้โทษ ซึ่งมีอิทธิพลในการควบคุม
สังคมให้ปฏิบัติตามกรอบที่บรรพบุรุษได้กระทำไว้ ให้ลูกหลานได้สืบทอดความเชื่อในการบูชา
บรรพบุรุษ

ความเชื่อพื้นฐานของชาวจีนมีอยู่ว่าบรรพบุรุษไม่ได้ตายจากไป แต่วิญญาณของ
บรรพบุรุษยังคงอยู่และคอยเฝ้าดูแลในวิถีชีวิตของลูกหลาน บรรพบุรุษมีพลังอำนาจพิเศษ
เหนือธรรมชาติคอยช่วยเหลือลูกหลาน ความเชื่อเหล่านี้เป็นความเชื่อที่เป็นผลดีต่อทั้งลูก
หลานที่ยังมีชีวิตอยู่ ในแง่ความมั่นคงทางจิตใจว่ามีบรรพบุรุษคอยช่วยเหลืออยู่ และในแง่ของ
บรรพบุรุษที่ตายไปแล้วคือการที่ไม่มีคนกราบไหว้บูชา ก็จะกลายเป็นผีไม่มีญาติ ไม่มีใครคอย
ที่จะเซ่นไหว้ไปจะต้องอดอยากลำบากหลังจากที่ตายไป

ความเชื่อในบรรพบุรุษ เป็นอุดมการณ์อำนาจ ได้แก่ การที่นำเอาความเชื่อเรื่องผี บรรพบุรุษมาควบคุมความประพฤติของคนในสังคม โดยมีการควบคุมครอบครัวและ เครือญาติ ให้มีความรักความสามัคคีและเกื้อกูล อันจะส่งผลให้สังคมมีความสงบสุข จากการ ที่หน่วยพื้นฐานของสังคมคือครอบครัว มีความรักความสามัคคีกัน

พลังทางสังคมของชาวจีนฮ่อ เป็นพลังอำนาจที่สร้างขึ้นจากอำนาจอันศักดิ์สิทธิ์จาก วิญญาณบรรพบุรุษ อันจะแสดงในพิธีกรรมต่างๆ เป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับคนใน ชุมชนยังรู้ว่า เรามีอำนาจที่ควบคุมวิถีชีวิตของตนเองอยู่

ความเชื่อเรื่องเจ้าที่

เจ้าที่ที่กล่าวถึงอยู่ที่ศาลเล็กๆ ที่วางอยู่บนพื้นหรือเรียกว่าเจ้าที่ดิน คือ เป็นความคิด ที่แสดงออกผ่านการเป็นวัตถุที่สำคัญ นอกจากนั้นแล้วบริเวณที่เป็นประตูทั้งสองข้างมี กระดาษเขียนด้วยตัวภาษาจีนสีทอง ประกอบกับรูปภาพของกวนอู จีรบุรุษในประวัติ ศาสตร์ของจีนอยู่เฝ้าประตู บริเวณข้าง ๆ ประตูเป็นที่ปักธูป มีร่องรอยการบูชาหลายยุค สมัยไม่ว่าบ้านที่อยู่มานาน หรือบ้านสมัยใหม่ก็จะมีที่ใส่ธูปเช่นนี้ และมีร่องรอยการบูชาอยู่ทุก วัน ซึ่งปรากฏการณ์ที่เกิด คือ บิดา มารดา จะใช้ลูกของตนเองให้บูชาแทนตน

เมื่อจะย้ายร่องรอยเหล่านี้ปรากฏว่ามีการบูชาเจ้าที่มานานแล้วเช่นกัน โดยเริ่มต้น ตั้งแต่สมัยคนจีนยุคก่อนปรัชญาเมธี เป็นความเชื่อที่เรียกว่า จี้ ได้แก่การนับถือดวงวิญญาณ ประจำส่วนแบ่งล่างได้แก่ ภาคพื้นดิน พืชพันธุ์ แม่น้ำ ภูเขา เป็นต้น ซึ่งมีมากกว่า 551 ปีก่อน พุทธศักราช

ความคิดเรื่องเจ้าที่เมื่อดูวิวัฒนาการแล้วเป็นเรื่องของความเชื่อในคติผีสังเทวดา เป็นพัฒนาการในระดับที่สองของมนุษย์โดยความเชื่อในระดับแรกของมนุษย์คือเป็นเรื่อง ธรรมชาติแต่ละอย่าง ต่อมาก็เชื่อว่าธรรมชาตินั้นมีอำนาจไปแต่ละอย่างสามารถให้คุณให้โทษกับมนุษย์ได้ ต่อมามนุษย์จึงได้สร้างสรรพัฒนาขึ้นเป็นพระเจ้าต่อมา

เจ้าที่เป็นความคิดที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเหนือธรรมชาติอีกประการหนึ่งซึ่งมีตำแหน่งทาง ความเชื่อเป็นสิ่งเหนือธรรมชาติที่รักษาพื้นที่ หมายถึงอำนาจในการจัดการทรัพยากรดิน น้ำ เมื่อเวลาจะใช้ก็ต้องขออนุญาตก่อน ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งลักษณะเจ้าที่ออกเป็น 2 ประการคือเจ้าที่ ในบ้านและเจ้าที่นอกบ้าน เจ้าที่ในบ้าน จะสังเกตได้จากบริเวณพื้นที่ใต้บริเวณแท่นบูชา บรรพบุรุษจะมีศาลเล็กๆ อยู่และมีรูปของเทพเจ้าของจีนติดอยู่และมีกระถางธูปเล็ก ๆ เอาไว้ ปักธูปอยู่

ความเชื่อเรื่องเจ้าที่

เจ้าที่ก็คือความเชื่อที่ว่า ทุกพื้นที่นั้นมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์อาศัยอยู่ไม่ว่าในบ้านหรือนอกบ้านก็ตาม ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้อธิบายดังต่อไปนี้

กวี ทวีอภิรดีแก้ว ผู้เชี่ยวชาญด้านพิธีกรรมได้ให้ข้อมูลว่า

“เจ้าที่ คือ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในบ้าน ก็มีเจ้าที่อยู่ในบ้านคอยคุ้มครองบ้าน คือเจ้าประตู เจ้าที่ในบ้าน เจ้าที่นอกบ้าน ได้แก่ เจ้าป่า เจ้าเขา เจ้าที่ในไร่ มีมากมาย เจ้าที่ให้การคุ้มครองแก่ผู้ที่บูชาเท่านั้น”

ปราสาท เฒ่นกริยาวาจา ชาวจีนฮ่ออดีตทหารจีนคณะชาติได้ให้ข้อมูลไว้ว่า

“คนจีนเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทุกที่มีเจ้าที่ ภูเขา ป่าไม้ ก็มีเจ้าที่ เจ้าที่ในบ้านก็มี เจ้าเตาไฟ เจ้าประตู เจ้าประจำบ้านก็มี...เวลาบูชาก็ขอให้ท่านคุ้มครองเราให้ทำมาค้าขายดี”

ยิ่งห้วย แซ่ตึง ชาวจีนฮ่อหญิงได้ให้ข้อมูลในประเด็นเดียวกันนี้ว่า

“เจ้าที่คือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ บนดอย ในไร่ ก็มีเจ้าที่เจ้าทาง ในบ้านเราก็มีเจ้าที่อยู่...เจ้าที่คุ้มครองเรา”

เจ้าที่แบ่งประเภทได้สองประเภทคือเจ้าที่ในบ้านกับเจ้าที่นอกบ้าน ซึ่งเจ้าที่นอกบ้านก็น่าจะได้แก่ ธรรมชาติรอบกายของชาวจีนฮ่อนั่นเอง ประกอบด้วยป่าไม้ ภูเขา ส่วนอาณาเขตในบ้าน นอกจากบรรพบุรุษจะคอยคุ้มครองอยู่นั้น เจ้าที่ก็ยังคุ้มครองอยู่เช่นกัน

ชาวจีนฮ่อเชื่อว่ามีความวิญญานทุกหนทุกแห่ง และมีอิทธิพลต่อครอบครัวจึงต้องเซ่นไหว้ดวงวิญญาณ และการประกอบพิธีการต่างๆ เป็นการแสดงความเคารพต่อวิญญาณเหล่านี้ จำแนกประเภทได้สองประเภท คือ เลื่อน และก๊วย เลื่อนเป็นฝ่ายดี ส่วนก๊วยเป็นฝ่ายเลว จิตใจยังต่ำอยู่มากมีความต้องการและหิวโหย เลื่อน ก็คือเจ้าที่ต่าง ๆ รวมทั้งเจ้าแม่กวนอิม เป็นต้น ส่วนก๊วยเป็นผีที่เลวได้แก่ผีไม่มีญาติ วิญญาณทั้งสองอย่างนี้ต้องการเคารพกราบไหว้บูชา ยังยึดติดในอำนาจ คือ อำนาจที่จะได้รับการบูชา เจ้าที่แม้จะมีอำนาจ แต่ก็สามารถถูกติดสินบน ล่อหลอกให้ทำอะไรตามที่เราต้องการ เช่น เจ้าเตาไฟซึ่งถูกวางไว้ในห้องบูชาประจำวันจะ

ถูกเอาน้ำผึ้งทาริมฝีปากในวันก่อนตรุษจีน เพราะเชื่อกันว่าในคืนนั้นเทพองค์นี้จะเสด็จสู่สวรรค์เพื่อบอกเล่าเรื่องครอบครัวของเขาเพื่อให้ได้รับแต่สิ่งที่ดี

การให้คุณให้โทษของเจ้าที่ การหน้าที่ของความเชื่อเรื่องเจ้าที่คือการให้คุณให้โทษของเจ้าที่เช่นเดียวกันกับความเชื่อในบรรพบุรุษดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้
ยิ่งหุ่ย แซ่ตึง ชาวจีนฮ่อหญิงได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการให้คุณให้โทษของเจ้าที่ไว้ว่า

“เมื่อบูชาเจ้าที่แล้ว การทำมาค้าขายจะรวยขึ้น ถ้าไม่ได้บูชาจะทำให้ขาดทุน”

วิจิต ทวีเกียรติวิทยา ชาวจีนฮ่อ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการให้คุณให้โทษของเจ้าที่ไว้ว่า

“ก่อนที่จะทำเกษตรกรรมจะต้องบูชาเจ้าที่ก่อน ถ้าไม่บูชา ผลผลิตจะไม่ดี การไหว้ก็ใช้น้ำชาไก่ เหล้าอย่างละ 3 แก้ว...เจ้าที่มีเจ้าที่ดิน และเจ้าเฝ้าบ้าน ถ้าไม่บูชาดี ๆ จะทำให้เกิดโทษได้ถ้าบูชาดี ๆ จะได้เงินทองมากขึ้น ค้าขายดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน”

ชิงฉาง แซ่หลี่ เยาวชนชาวจีนฮ่อ ได้ให้ข้อมูลที่พ่อแม่ได้ปลูกฝังไว้ว่า

“เจ้าที่ในบ้านจะช่วยคุ้มครองทรัพย์สินในบ้านโดยเฉพาะเจ้าประตูจะคอยสกัดสิ่งชั่วร้ายอย่าได้เข้ามา ถ้าบูชาเป็นประจำคนจนก็จะรวยขึ้น การค้าขายก็จะดี ตรงกันข้ามกัน ถ้าไม่ได้ไหว้บูชาก็จะเป็นโทษคือค้าขายไม่เจริญ ไม่ปลอดภัย”

การหน้าที่ของเจ้าที่ คือ การให้คุณให้โทษกับมนุษย์ซึ่งก็คือการให้รางวัลและการลงโทษ ด้วยเงื่อนไขที่คนรุ่นต่อไปจะได้สืบทอดความเชื่ออย่างนี้อีกต่อไปเป็นเทคนิควิทยาของอำนาจ ซึ่งสร้างตัวตนของความเชื่อที่มีตำแหน่งแห่งที่ในจักรวาลความเชื่อกิจกรรมในพิธีกรรมทั้งในรอบปี รอบชีวิต และประจำวัน

การคุ้มครองสรรพสิ่งของเจ้าที่ คือคุ้มครองสรรพสิ่งตั้งแต่อยู่ในบ้านและคุ้มครองนอกบ้าน ได้แก่ ธรรมชาติแวดล้อมต่างๆ ดังต่อไปนี้

วิจิต ทวีอภิรดีวิทยา ชาวจีนฮ่อได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับธรรมชาติไว้ว่า

“...ธรรมชาติ เช่น พ้าแลบ แผ่นดินไหว จะเกิดจากเจ้าที่บันดาลให้เป็นไปในภูเขาก็มียุเจ้าที่ เมื่อจะเข้าไปป่าก็ต้องจุดธูปบอกขออนุญาตก่อน ก่อนทำอะไร ทำนา ก็ต้องเลี้ยงเจ้าที่ก่อน การทำอะไรก็ตามที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาตินี้จะต้องขออนุญาตก่อนทั้งสิ้น...ก็จะมีการเอาไก่ต้ม หมูผัดกับผัก น้ำชาของหวานต่าง ๆ ไปขออนุญาต...”

ยี่งห่วย แซ่ตึง หญิงชาวจีนฮ่อได้ให้ข้อมูลว่า

“...ธรรมชาติทุกที่มีเจ้าที่อยู่ จะทำอะไรก็ต้องขอก่อนถ้าไม่ขอก็จะเกิดโทษได้...บางคนไปอัญเชิญเจ้ามังกรไฟ มาจากน้ำ เพื่อที่จะอัญเชิญไปที่มังกรที่เจดในงานตรุษจีน แต่ไม่ได้ส่งท่านลงน้ำ ทำให้ไฟไหม้บ้าน 2 หลัง ต้องมาเลี้ยงเจ้าที่ เมื่ออัญเชิญแล้วก็ต้องส่งด้วย...การไปปีศาจไว้ในป่าโดยไม่ได้ขอเจ้าที่เจ้าทาง ก็จะทำให้เกิดป่วยไม่สบายได้ ก็คือทำอะไรก็ต้องขออนุญาตเจ้าที่ก่อน...”

จิงฉาง แซ่หลี่ เยาวชนชาวจีนฮ่อได้ให้ข้อมูลว่า

“...จะสร้างบ้านชุดเสียบ้านก็ต้องไหว้ขออนุญาตเจ้าที่ก่อน จะสร้างโรงเรียนจีนที่นี่ต้องเลี้ยงเจ้าที่เป็นการขอขมาที่ล่วงเกิน...”

ดังนั้นทุกๆ มีเจ้าที่อยู่ การทำอะไรจึงต้องขอใช้จากเจ้าที่ก่อนถ้าไปใช้โดยไม่ได้ขอนั้นก็จะให้เกิดโทษ เพราะว่ามันุษย์ไม่ได้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นอย่างสมบูรณ์ แต่เจ้าของกรรมสิทธิ์ในที่ดินเป็นของสิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งในความคิดตรงนี้คงอนุมานได้ว่าชาวจีนนั้นทำการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ การทำพิธีกรรมต่อธรรมชาติไม่ว่าจะเช่นสังเวยมีความหมายถึงขอให้มีความหมายถึงขอให้มีความหมายที่สมบูรณ์

นอกจากนั้นแล้วระบบการปกครองของจีนในสมัยก่อนเป็นระบบศักดินา ซึ่งชาวบ้านไม่มีกรรมสิทธิ์ที่แท้จริงในที่ดินและที่นา การทำนาได้จะต้องแบ่งเช่าหลวง และผู้ขายก็ถูกเกณฑ์ไปเป็นทหาร ดังนั้นการสร้าง ความเชื่อท้องถิ่นจึงสอดคล้องกับระบบศักดินาที่เป็นโครงสร้างของสังคมที่ปกครองเจ้าที่ทั้งหลาย เป็นเจ้าของแผ่นดิน และสามารถแบ่งศักดินาให้ขุนนางอำมาตย์ตามยศและตำแหน่งไป ส่วนชาวบ้านธรรมดาไม่มีกรรมสิทธิ์จึงขอใช้ในลักษณะที่พึ่งพา

การอธิบายในเรื่องของเจ้าที่นี้มาจากการที่มนุษย์ได้มีพัฒนาการทางความเชื่อมาตั้งแต่ลำดับแรกคือเรื่องของธรรมชาติ ต่อมาก็มีพัฒนาการทางความเชื่อเป็นเชื่อว่า ธรรมชาติมีสิ่งที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ต่างๆ เหล่านี้ว่ามีอำนาจเร้นลับต่างๆ อยู่ และสำคัญที่สุดคือว่าอำนาจเร้นลับต่างๆ สามารถให้คุณให้โทษกับมนุษย์ได้

ดังนั้นความเชื่อเรื่องเจ้าที่เป็นอุดมการณ์อำนาจอย่างหนึ่งที่ควบคุมชาวจีนฮ่อในการใช้ธรรมชาติ สังเกตได้จากเวลาใช้จำเป็นต้องขอใช้ เป็นการใช้อำนาจเหนือธรรมชาติมาควบคุมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ แสดงถึงการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติแต่พอเพียง

ความเชื่อในเรื่องโลกหลังความตาย โลกหลังความตายนี้ของชาวจีนฮ่อมีความเชื่อที่นอกเหนือจากบรรพบุรุษ และเจ้าที่ คือเรื่องของนรกและผีร้าย ดังข้อมูลต่อไปนี้

วิจิต ทวีอภิรดีวิทยา ชาวจีนฮ่อได้ให้ข้อมูลเรื่องนรกไว้ว่า

“นรกของคนจีนมี 18 หลุม บุคคลที่ไม่เคารพพ่อแม่ ไม่เคารพผู้ใหญ่ ไม่มีความกตัญญู เป็นลูกหลานแล้วไม่เลี้ยงดูพ่อแม่...อันนี้เป็นโทษหนักที่สุด”

ชิงฉาง แซ่หลี่ เยาวชนชาวจีนฮ่อได้ให้ข้อมูลว่า

“พ่อสอนว่า คนอกตัญญูต้องตกนรก คนอกตัญญู ได้แก่ คนไม่เชื่อฟังพ่อแม่ ไม่เลี้ยงดูพ่อแม่ ทำตัวให้เป็นภาระของพ่อแม่ อย่างนี้ตกนรกแน่นอน”

จีจิง แซ่หลี่ เยวชุนชาวจีนฮ้อได้ให้ข้อมูลว่า

"นรกคือโลกของคนตาย...นรกที่มีความทุกข์ทรมานมากคือนรกของคนที่ทุบตีพ่อแม่ ไม่เลี้ยงดู ไม่เชื่อฟังพ่อแม่"

โลกหน้าของคนที่ตายไปแล้วเป็นสถานที่ที่ประกอบด้วยความทุกข์ทรมานอย่างแสนสาหัสในความเชื่อของชาวจีนฮ้อความหนักเบาของโทษนั้นแตกต่างกันไป โทษหนักที่สุดคือ การไม่มีความกตัญญูต่อบิดามารดา ในเรื่องนี้จึงเป็นการให้การลงโทษในลักษณะเป็นศีลธรรมของชาวจีนฮ้อโดยตรง และมีการอบรมสั่งสอนกันอยู่ตลอดเวลา

นอกจากนรกแล้วความเชื่อในเรื่องผีร้าย หรือผีเร่ร่อน ก็ถือเป็นอีกจักรวาลความเชื่อของชาวจีนฮ้อซึ่งมีความสัมพันธ์กับการลงโทษทางศีลธรรมดังผู้ให้ข้อมูลหลักได้อธิบายต่อไป

ติง ยิง หุ่ย ชาวจีนฮ้อหญิงได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผีร้ายว่า

"ผีตายไม่ดี เช่น ถูกรถชนตาย คนที่ตายไปแล้วลูกหลานไม่เซ่นไหว้ก็กลายเป็นผีร้ายได้ การทำผิดข้อห้าม (จารีต) ทำให้คนตายกลายเป็นผีไม่ดีได้เช่นกัน ตัวอย่างก็ห้ามฝังศพในเดือน 9 ถ้าใครทำก็กลายเป็นผีไม่ดีเป็นการล่วงเกินเจ้าที่...ในพิธีทุกพิธีจะมีการเทของกับข้าว กงเต็ก นิดหน่อย เทให้มันกิน"

กวางซู แซ่หู ครูสอนภาษาจีนได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผีร้ายไว้ว่า

"ผีไม่ดี เช่น คนไม่ได้แต่งงานแล้วตายก่อนอายุ คนตายไปแล้วไม่มีลูกหลานเซ่นไหว้ คนเปลี่ยนศาสนา คนทำผิดจารีตประเพณีเช่นเขาไม่ให้ฝังศพเดือน 9 แต่ยังไม่ฝังอยู่ บรรพบุรุษต้องเป็นผีเร่ร่อนต้องคอยกินแต่ของที่คนอื่นเทมาให้กินนอกบ้าน"

ชิงฉาง แซ่หลี่ เยวชุนชาวจีนฮ้อได้ให้ข้อมูลไว้ว่า

"ผีไม่ดีหรือผีเร่ร่อนได้แก่ คนที่ตายไปแล้วลูกหลานไม่ได้เคารพกราบไหว้ คนที่ตายไม่ดี ไม่ได้ตายอยู่ในบ้าน (อุบัติเหตุ) จะไม่นำไว้ในบ้าน จะนำไปเผาแต่อย่างเดียว ในงานประเพณีต่าง ๆ ก็จะมีการนำ

เอาข้าว กับข้าว อย่างละนิดละหน่อย และเผือกงาเล็ก ให้นิดหน่อยถือเป็นการทำทานอย่างหนึ่ง"

กระบวนการกลายมาเป็นผีเร่ร่อนของคนจีนนั้นมีสาเหตุหลายประการ เช่น ลูกหลานไม่กราบไหว้ ตายไม่ดี ไม่ได้ตายตอนแก่ เปลี่ยนศาสนา ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ดังนั้นการควบคุมพฤติกรรมด้วยความเชื่อ มุ่งจะอธิบายว่าคนทำผิดจารีตไม่สืบทอดบูชาบรรพบุรุษ จะทำให้ตนเอง และครอบครัวอยู่ไม่เป็นสุข ได้รับความหวาดหวั่น

ความคิดที่เป็นองค์ประกอบของโลกหลังความตายนั้นประกอบด้วยความเชื่อเกี่ยวข้องกับนรก ความเชื่อเกี่ยวกับผีร้าย สองความคิดนั้นได้อธิบายเชื่อมโยงถึงพฤติกรรมที่ไม่สืบทอดความเชื่ออันเกี่ยวข้องกับการบูชาบรรพบุรุษ ย่อมจะลงนรก และ จะกลายไปเป็นผีเร่ร่อน ซึ่งการอธิบายเช่นนี้เป็นการควบคุมทางสังคม

ความเชื่อเรื่องผีไม่มีญาติและนรกเป็นเรื่องอุดมการณ์อำนาจ ที่นำเอาสิ่งเหนือธรรมชาติมาควบคุมชาวจีนให้อยู่ในกฎเกณฑ์ ที่จะต้องสืบทอดวัฒนธรรม และความเป็นจีน หากไม่ได้สืบทอดแล้ว ก็จะถูกลงโทษให้กลายเป็นผีไม่มีญาติ ซึ่งเป็นภาวะที่เดือดร้อน มีความทุกข์

ความเชื่ออันเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาหายาน

โครงสร้างทางความเชื่อของคนจีนนั้นประกอบด้วยความเชื่ออยู่ 3 ประการคือ ความเชื่อในการบูชาบรรพบุรุษหรือขงจื้อซึ่งเน้นประเพณีดั้งเดิมเป็นหลัก ลัทธิเต๋า และพุทธศาสนาแบบมหายานซึ่งนับถือเจ้าแม่กวนอิม

เมื่อเดินไปทางถนนในหมู่บ้านจะสังเกตว่าแทบทุกบ้านจะติดรูปเจ้าแม่กวนอิมที่มังกรเอาไว้ รูปเจ้าแม่กวนอิมที่มังกรจะตั้งอยู่ทางซ้ายของบ้านแทบทุกบ้าน เจ้าแม่กวนอิมถือเป็นเทพหรือเจ้าที่สามารถบันดาลความสุขความเจริญให้เกิดขึ้นได้ ในตอนเช้ามีการถวายข้าวพร้อมกับน้ำชาเป็นประจำทุกวัน

การกินเจในเทศกาลกินเจ การรวมตัวเพื่อที่เผยแพร่อาหารเจ ละเว้นการฆ่าสัตว์ที่มีหลักการของศาสนาพุทธคือความไม่เบียดเบียนกัน มีองค์กรที่ร่วมเป็นของไต้หวันเช่นสำนักธรรมต่างๆ และที่บริเวณวัดไทยที่มีรูปปั้นเจ้าแม่กวนอิมขนาดใหญ่ประดิษฐานไว้ เป็นที่จัดงานที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิม สำนักแม่ชีมาจากไต้หวันก็จัดงานพิธีกรรมไหว้เจ้าแม่กวนอิม

เช่นกัน โดยตั้งสำนักอยู่บริเวณต้นน้ำของหมู่บ้าน ใกล้มัสยิดของชาวมุสลิม แม่ชีจะแต่งชุดสีกรัก หรือสีน้ำตาล ภายในสำนักกรรมมีรูปปั้นเจ้าแม่กวนอิมอยู่

องค์กรการกุศลต่างๆ ได้รับการสนับสนุนจากได้วันเหล่านี้มีการสอนภาษาจีนฟรี ไม่เก็บสตางค์ มอบทุนการศึกษาแก่เด็กๆ ในหมู่บ้าน

เนื้อหาของการเรียนภาษาจีนจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิม ความกตัญญู กตเวที กรรมเวร ความจงรักภักดี การทำความดีอยู่ในหนังสือเรียนเป็นการเผยแพร่ธรรมผ่านการเรียนหนังสือจีน ซึ่งเน้นการรู้ภาษาจีนของชาวจีนฮ่อยากจนที่ไม่มีเงินไปเรียนตามชั้นเรียนภาษาจีนตามปกติ

เจ้าแม่กวนอิม เป็นความเชื่อในพุทธศาสนาหายานถือว่าเป็นพระโพธิสัตว์ พระองค์หนึ่งคือขอช่วยเหลือคน ซึ่งในหมู่บ้านมีการบูชา 2 แบบ คือ การบูชาในบ้าน และการบูชาในศาลเจ้า

บทบาทหน้าที่ของเจ้าแม่กวนอิม

หน้าที่ของเจ้าแม่กวนอิมตามคติความเชื่อชาวจีนฮ่อ เมื่อรายละเอียดของหน้าที่ดังต่อไปนี้

ยิ่งฮุย แซ่ตึง ชาวจีนฮ่อหญิงได้ให้ข้อมูลไว้ว่า

“เรานับถือเจ้าแม่กวนอิม ขอให้ท่านคุ้มครองเรา อยากได้อะไรก็ขอจากท่าน เราเชื่อถือและศรัทธาจึงไหว้และบูชาเจ้าแม่กวนอิม”

ชิงฉาง แซ่หลี่ เยาวชนชาวจีนฮ่อได้ให้ข้อมูลว่า

“เจ้าแม่กวนอิมสามารถบันดาลโชคลาภให้เกิดแก่ผู้บูชา และจะไม่ให้โทษแก่ผู้ใด ใครอยากได้อะไรก็ขอเอา”

หน้าที่ของเจ้าแม่กวนอิมคือให้คุณแก่ผู้บูชาอย่างใดก็ตามการอะไรก็สามารถบนบานได้ เรื่องราวเจ้าแม่กวนอิมได้ถูกผนวกเข้ากับจักรวาลความเชื่อของชาวจีนฮ่อ ในฐานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์เช่นเดียวกับเจ้าทั้งหลาย การบูชาเจ้าแม่กวนอิมในบ้านสามารถทำได้ขอเพียงมีรูปของท่านหรือรูปปั้น ก็สามารถบูชาได้เลย ส่วนชาวจีนฮ่อที่ต้องการไปไหว้ที่ศาลเจ้าก็เดินทางไปไหว้ได้

ผู้วิจัยได้สังเกตที่สำนักธรรมพระอริยะเมตไตรยซึ่งเป็นสำนักเฉพาะที่เผยแพร่พุทธศาสนาหายาน ซึ่งมีการเรียนการสอนภาษาจีนที่สอดแทรกคติธรรมทางพุทธศาสนาหายานที่มีความสัมพันธ์กับจักรวาลความเชื่อของคนจีนฮ่อมากที่สุด คือเรื่องที่ชอบจะสอนเรื่อง ความกตัญญู การเชื่อฟัง ความศรัทธา นรก สวรรค์ ซึ่งเสริมคุณค่าทางสังคมของชาวจีนฮ่อ

รูปปั้นในสำนักธรรมก็ประกอบด้วยรูปปั้นเจ้าแม่กวนอิม รูปพระสังกัจจายหรือภาษาจีนเรียกว่า หมี่เลอะจุชื่อ รูปพระจีงง รูปพระพุทธเจ้า นอกจากนั้นยังมีรูปอาจารย์ของสำนักธรรมนี้ติดอยู่ด้วย และมีคำสอนทางพุทธมหายาน เรื่องการกินเจ

ในวันสำคัญมีการจัดกิจกรรมขึ้น ซึ่งผู้เข้าร่วมเป็นกลุ่มวัยรุ่นจึงมีการร้องเพลง และกิจกรรมต่าง ๆ ที่สนุกสนาน และเรียกตนเองว่าญาติธรรม กิจกรรมในพิธีกรรมของเจ้าแม่กวนอิมมีอยู่ 4 ครั้งตลอดปี คือการไหว้ในวันที่ 9 เดือน 1 จัน การไหว้ครั้งที่ 2 คือ ไหว้วันที่ 19 เดือน 6 จัน ไหว้ครั้งที่ 3 คือ ไหว้วันที่ 1-9 เดือน 9 จันหรือที่เรารู้จักคือเทศกาลกินเจ และไหว้ครั้งที่ 4 คือวันที่ 19 เดือน 9 จัน ส่วนการไหว้ในสำนักธรรมจะไหว้ทุกวันด้วยแบบแผนพิเศษมีขั้นตอนอย่างละเอียด และในวันพระก็จะมีการไหว้แบบแผนที่พิเศษกว่านั้นและมีกิจกรรมพิเศษสนุกสนานเหมาะสำหรับวัยรุ่นมีการร้องเพลง การเลี้ยงอาหารเจ ส่วนในการไหว้ในบ้านนั้นจะไหว้หลังจากการบูชาบรรพบุรุษ

ความเชื่อเรื่องเจ้าแม่กวนอิมเป็นอุดมการณ์อำนาจที่จะดลบันดาลอะไรให้ก็ได้ตราบดีที่ยังมีความเชื่อนี้อยู่ จึงเป็นการควบคุมให้อยู่ในสังคมชาวจีนฮ่อที่มีความเชื่ออันเดียวกัน อันแสดงถึงการเป็นพวกเดียวกัน หรือความเป็นชาติพันธุ์ที่มีสัญลักษณ์ในการอยู่ร่วมกัน

สรุปความคิดที่เป็นความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ ความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติของชาวจีนฮ่อนั้น ประกอบด้วย ความเชื่อในการนับถือบรรพบุรุษ ความเชื่อในเรื่องเจ้าที่ ความเชื่อในเรื่องของโลกลหลังความตาย ซึ่งประกอบด้วยนรก และผีร้าย และความเชื่ออันเกี่ยวเนื่องกับพุทธศาสนาหายาน ซึ่งทั้งหมดนี้รวมเป็นระบบหนึ่งของความคิดในเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติ

ความเชื่อ คือ ความมั่นใจในสิ่งที่นอกเหนือประสาทสัมผัสว่ามีจริง สามารถให้คุณให้โทษได้สิ่งเหล่านี้น่าจะเรียกว่าอำนาจ อำนาจในสิ่งเหนือธรรมชาติเหล่านี้มาจากการสร้างความรู้ โดยมีพิธีกรรมเป็นสิ่งที่สร้างความจริงให้กับอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านี้ การสร้างความมั่นใจนั้นได้มาจากการอบรมสั่งสอนบ่อยๆ ในขณะที่ยังเด็กอยู่ ด้วยเรื่องเล่า (myth) สิ่งเหล่านี้จะตกตะกอนอยู่ในจิตใต้สำนึกจนกลายมาเป็นความจริงได้ในจักรวาลความคิด

นักมานุษยวิทยา ได้ทำความเข้าใจในเรื่องของระบบความเชื่อ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตำแหน่งแห่งที่ในจักรวาล และรวมถึงวิถีทางต่าง ๆ ที่มนุษย์สืบสานความสัมพันธ์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ เพราะฉะนั้นในการเกี่ยวข้องกับสิ่งเหนือธรรมชาตินี้มนุษย์จะรู้สึกกลัวแต่กระนั้นก็ตามมนุษย์ก็ยังต้องรองรับสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรืออำนาจเหนือธรรมชาติทั้งหลาย หรือบางครั้งอาจเอาชนะด้วยสติปัญญา เช่นการหลอกหลวงและการติดสินบนสิ่งศักดิ์สิทธิ์

การติดสินบนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่นพิธีกรรมการเผาสงเด็กไปให้บรรพบุรุษมีเป้าหมายเพื่อติดสินบนเหล่ายมทูตเพื่อผ่อนหนักให้เป็นเบา เป็นการต่อรองสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประการหนึ่งเพื่อให้บรรพบุรุษได้อยู่ดีไม่มีความทุกข์ทรมานในโลกของคนตาย เป็นการแสดงความกตัญญูประการหนึ่ง และผลที่ได้ก็คือ ครอบครัวจะได้รับการคุ้มครองจากบรรพบุรุษตลอดไป

ชาวจีนฮ่อมีความเชื่อไปในประการที่ 2 คือ เรื่องจิตวิญญาณ หรือเทพเจ้า เป็นหลักในจักรวาลความเชื่อของตนเอง คือประกอบด้วย วิญญาณบรรพบุรุษ เจ้าต่าง ๆ หรือที่เรียกกันภาษานักมานุษยวิทยาว่า เทวดาอารักษ์ ที่อาศัยอยู่ในบ้าน และนอกบ้านมากมาย นอกจากนั้นก็มีความเชื่อเรื่องเจ้าแม่กวนอิม และความเชื่อเรื่องผีตายไม่ดี

ร่องรอยของความคิดหลายพันปีนั้นปรากฏในความเชื่อของชาวจีนฮ่อ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการบูชาบรรพบุรุษ เรื่องความเชื่อในวิญญาณ (หรือในความหมายคือเจ้าที่) และเรื่องของสวรรค์ ซึ่งมีการเลือนหายไปยังคงเหลือแต่ร่องรอยการบูชาในป้ายบูชาบรรพบุรุษที่เขียนลงบูชาสูงสุดคือฟ้าซึ่งเป็นภาษาจีนเรียกว่า เทียน ซึ่งไม่มีใครที่จะสามารถอธิบายในเรื่องนี้ได้ กระทั่งนักก็คงเหลือร่องรอยความคิดในตัวหนังสือบนแท่นบูชาบรรพบุรุษ

2. ความเชื่อเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ

ความเชื่อในส่วนนี้เป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ได้แก่ ความเชื่อเรื่องของเพิงสุ่ย เป็นเรื่องของการจัดการบ้านเรือน หมู่บ้าน และฮวงจุ้ย ให้สอดคล้องกับธรรมชาติ

การจัดการธรรมชาติด้วยความเชื่อแบบฮวงจุ้ย หรือ เพิงสุ่ย

การจัดการธรรมชาติโดยการใช้พื้นที่ให้กลมกลืนกับธรรมชาติเป็นความเชื่อที่ให้คุณค่ากับความสมดุลธรรมชาติ นายอาซิง ผู้ช่วยผู้วิจัยได้ให้ข้อมูลกับผู้วิจัยว่า ในบริเวณที่เป็นที่ตั้งหมู่บ้านนี้ได้มีการดูพื้นที่ก่อนว่าเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมหรือไม่ นอกจากนั้นดูแนวยุทธศาสตร์การทหารว่ามีชัยภูมิเหมาะสมแก่การทหารหรือไม่

การตั้งบ้านเรือนของบุคคลสำคัญต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นนายพลหลุย นายพลตัวน และบุคคลที่เป็นผู้นำด้านหลังบ้านจะติดหรือพิงกับภูเขา และหันหน้าออกไปเห็นทิวเขาอยู่ด้านหน้า เมื่อแผนผังของหมู่บ้านเป็นมังกร บ้านของบุคคลสำคัญจะอยู่ระหว่างขาของมังกร ถือเป็นการทำเลที่ดี

การตั้งบ้านและรีสอร์ทของนายจำเริญ ชีวินเฉลิมโชติซึ่งเป็นสารวัตรกำนันที่ไม่ได้อยู่บริเวณของมังกร ก็ตั้งลักษณะบ้านเรือนโดยเอาหลังพิงกับภูเขา เพื่อแสดงความมั่นคง และการทำมาค้าขายได้ดี ตามความเชื่อเรื่องเฟิง ส่วย หรือฮวงจุ้ย

บ้านที่อยู่ตามทางแยกติดยันต์แปดทิศที่มีรูปนินหยางภายใน เพื่อจะสะท้อนแสงที่เป็นธรรมชาติที่ไม่ดีสู่ตัวบ้านออกไป ทางที่เป็นสามเหลี่ยมในหมู่บ้านไม่มีใครกล้าไปสร้างบ้าน ชาวอาข่าจึงซื้อและตั้งโรงแรมของตนเองในบริเวณนั้น

การจัดรูปทรงบ้านมีลักษณะคล้ายๆ กันคือจัดให้มีห้องโถงกลางบ้าน เป็นลักษณะการจัดบ้านที่สอดคล้องกับเฟิง ส่วย และไม่มีบ้านใดที่มีพื้นติดกับเตาไฟ และทุกบ้านจะมีประตูหลังบ้าน ลักษณะเช่นนี้เป็นหลักการของเฟิง ส่วย

การสร้างบ้านและประกอบพิธีกรรมต่างๆ จะใช้ปฏิทินทง ชู ซึ่งเป็นปฏิทินที่บรรจุเรื่องราวของธรรมชาติเอาไว้ ว่าสร้างบ้านอย่างไรจึงจะดีสอดคล้องกับธาตุอะไร

นอกจากนั้นแล้วการฝังศพคนจีนที่ดอยแม่สลองนี้ใช้หลักการของฮวงจุ้ยเช่นกัน เพราะชาวจีนฮ่อมีความเชื่อเรื่องเฟิง ส่วยที่บ้านการจัดการบ้านเรือนที่อยู่อาศัยตลอดจนหลุมฝังศพ มีการจ้างผู้เชี่ยวชาญนั้นมาดูที่ฝังศพ อัตราจ้างเป็นหลักหมื่นถึงหลักแสน โดยเฉพาะที่ฝังศพนายพลตัวน ได้มีการว่าจ้างผู้รู้เรื่องฮวงจุ้ย หรือ เฟิง ส่วย นั้นมาโดยเสียเงินจำนวนมาก ดังนั้นชาวจีนฮ่อจึงมีความเชื่อในเรื่องเฟิง ส่วยที่เป็นการจัดการบ้านเรือนที่อยู่อาศัยให้สอดคล้องกับธรรมชาติ แต่บางครั้งไม่สามารถอธิบายได้เพราะจะต้องอาศัยผู้ที่เชี่ยวชาญจริง ๆ

ในกรณีที่ไม่มีเงินจ้างจริง ๆ ก็จะทำตามปฏิทิน ทง ชู และให้ผู้เชี่ยวชาญที่อยู่ในหมู่บ้าน หลักการในการฝังศพง่าย ๆ ใช้ไขโยนลงไปถ้าไม่ตกก็ไม่สามารถฝังได้ ต้องโยนไปในที่ใดสามารถตกแตกได้ หมายความว่าต้องเป็นดินที่แห้งจึงจะรักษาศพและกระดูกของศพไว้ได้ดี ซึ่งการกระทำดังกล่าวสอดคล้องกับธรรมชาติที่จะให้เกิดเป็นมงคลคือวิญญาณบรรพบุรุษนั้นพอใจ

ความเชื่อเรื่องเฟิง ส่วย จึงสะท้อนออกมาในการฝังศพผู้นำหมู่บ้าน การฝังศพชาวบ้านที่พอมีเงินจ้างเต้าซือ การจัดพื้นที่ในหมู่บ้านเป็นรูปมังกร การบังคับน้ำที่ไหลจาก

ตาน้ำให้มีการไหลความกดเคี้ยวตามหลักการของฮวงจุ้ย การใช้ปฏิทินทางซู ในงานพิธีกรรมต่างๆ การติดรูปยันต์แปดทิศไว้ตรงหน้าบ้านที่อยู่ตามทางแยก เป็นต้น

ความเชื่อเรื่องเฟิงสุ่ย นี่เป็นอุดมการณ์ในการจัดการทรัพยากร หรือเป็นภูมิปัญญา ตัวอย่างที่สำคัญได้แก่ การที่ตึงบานเรือนที่อยู่ในที่สูง ทำให้น้ำท่วมไม่ถึง การที่ต้องมีภูเขาที่อุดมสมบูรณ์อยู่พียงหลังนั้นเป็นการ ผลิตน้ำกินน้ำใช้ ให้กับชุมชน การบังคับน้ำที่ไหลไม่ให้ไหลตรงๆ ก็เพื่อที่ลดความเร็วของกระแสน้ำ และสามารถผันไปใช้ประโยชน์ได้ บ้านที่อยู่ตรงอิทธิพลของถนน เช่นทางสามแพร่งมีโถกาสจะถูกชนจากยานยนต์ต่างๆ ก็สามารถแก้ไขโดยเอากระจกและยันต์แปดทิศ กระจกนั้นจะช่วยสะท้อนแสงที่มาจากยานยนต์ที่มองไม่เห็นบ้าน จึงเป็นภูมิปัญญา ที่เอาความเชื่อมาจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติให้อยู่กลมกลืนกับมนุษย์

3. คุณค่าทางสังคม

ความคิดที่เกี่ยวข้องกับสังคม คือ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ เกี่ยวข้องกับสถานภาพและบทบาท ในส่วนนี้เป็นคุณค่า แต่ถ้ามีเป็นหลายชุดของความสัมพันธ์เรียกว่าเป็นระบบคุณค่าก็ได้ซึ่งจะพบดังต่อไปนี้

การให้คุณค่ากับความกตัญญูและความร่ำรวย ผู้วิจัยได้สังเกตตัวหนังสือภาษาจีนที่เขียนไว้ติดที่ประตูหลาย ๆ บ้าน ก็เลยให้คุณทวาทู แซ่หู ซึ่งเป็นครูสอนภาษาจีนแปลให้มีความหมายบอกว่า

"...เงินทองไหลมาทุกปี ชายของได้เงินทองมากมายกลายเป็นเศรษฐี ชายของให้มีกำไร ไม่ขาดทุน เงินทองไหลมา เทมา..."

ความหมายแสดงถึงเป้าหมายของชีวิต คือ ความมั่งคั่งทางวัตถุ นอกจากเขียนไว้ที่หน้าบ้านแล้ว บริเวณแท่นบูชาบรรพบุรุษก็มีตัวหนังสือประกอบ เป็นคำมงคล มีความหมายถึงความร่ำรวย

ความร่ำรวยจะมีความสัมพันธ์กับคำว่าความกตัญญูอย่างแยกไม่ออก ถ้าครอบครัวพ่อแม่พี่น้องเป็นสุข ก็ถือได้ว่าคนคนนั้นมีความกตัญญู ความกตัญญูไม่ได้มีความหมายถึงการอยู่ดูแลพ่อแม่แต่อย่างเดียว แต่หมายถึงการไปทำงานที่อื่นและส่งเงินกลับมาให้พ่อแม่ใช้ให้พ่อแม่มีหน้ามีตาในสังคม ดังคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

สมควร ถ้าเวศ อดีตครูสอนภาษาจีนได้ทำงานอยู่ที่ไต้หวันได้ให้ข้อมูลว่า

“...คนจีนนี้ยกย่องความร่ำรวย เพราะว่าความร่ำรวยนั้นทำให้ครอบครัว พ่อแม่ไม่ได้ลำบาก มีหน้ามีตามากขึ้น ให้พ่อแม่อยู่ดี ๆ กินดี ๆ ครอบครัวก็อยู่สบาย ตอนนี้ผมทำงานอยู่ที่ไต้หวันเป็นล่ามแปลภาษาให้คนไทย...เวลาทำงานที่ไต้หวันต้องอดทน ประหยัด แต่งานที่ทำนั้นเป็นงานสบายไม่ต้องแบกต้องหาม เราต้องประหยัด ไม่เล่นการพนันเหมือนกับคนงานไทย ปีหนึ่งเราเก็บเงินได้หลายแสน ก็ส่งกลับบ้านอย่างนี้แหละ...”

จิ้ง แซ่หลี่ เยาวชนชาวจีนฮ่อได้ให้ข้อมูลจากการไปทำงานที่ต่างแดนว่า

“...ผมไปทำงานที่มาเลเซีย ตอนแรกตามพี่ชายไป ไปทำงานเลี้ยงหมู รายได้ไม่ค่อยดี ก็เลยเปลี่ยนมาทำงานช่างรายได้ก็ดีมาก ผมไม่ได้ไปเที่ยวอะไรกับเขาหรอก เก็บเงินส่งไว้ให้พ่อแม่ เราก็เอาไว้ใช้บ้าง แต่ผมจะใช้ก็ที่บ้านนี้แหละเยอะหน่อย ทำงานได้ปีกว่าๆ ผมเก็บเงินได้ประมาณแสนกว่าต้นๆ ก็ส่งมาให้แม่ใช้ตอนมาเยี่ยมแม่ตอนตรุษจีน...ผมเรียนหนังสือไม่ค่อยเก่ง ไม่ว่าภาษาจีน ภาษาไทย หัวไม่ดีนะ แต่ทำงานดีก็ทดแทนกันได้...”

ชิงฉาง แซ่หลี่ เยาวชนชาวจีนฮ่อได้ให้ข้อมูลว่า

“...คนจีนนิยมยกย่องคนรวย แต่เป็นคนรวยที่สุจริตนะ ไม่ใช่ไปขายยาบ้ามาแล้วรวยนี่เขาจะนิทาทั้งหมดบ้านเลยว่า รวยเพราะขายของไม่ดี พ่อแม่บอกว่า ต้องทำดี มีความกตัญญูต่อพ่อแม่ หมั่นไหว้บรรพบุรุษ คนจนที่ขยันก็จะกลายมาเป็นคนรวยได้...”

คุณค่าทางสังคมในการยกย่องผู้มีเงิน ผู้หาเงินได้เก่ง ซึ่งมีความสัมพันธ์กับความกตัญญูเสียเป็นส่วนมาก การนิยมไปทำงานหาเงินไกลๆ แล้วส่งเงินกลับมาให้พ่อแม่ใช้นั้นเกิดจากคนรุ่นก่อนที่ไปทำงานอยู่ที่ไกล ๆ เช่น ไต้หวัน มาเลเซีย สิงคโปร์ หรือแม้แต่ตามเมืองใหญ่ในประเทศไทยเช่นกรุงเทพ หาดใหญ่ ซึ่งจะมีเครือข่ายของรุ่นพี่ที่ทำงานอยู่ก่อนแนะนำ

มา เมื่อรุ่งหลังจึงออกไปทำงาน แม้ว่าจะออกไปอย่างผิดกฎหมายก็ตาม ก็ต้องออกไปเพื่อส่งเงินมาให้พ่อแม่ใช้

ดังนั้นคุณค่า 2 ประการคือ ความกตัญญูและความร่ำรวย ซึ่งลูกหลานชาวจีนฮ่อได้ยึดถือและปฏิบัติอยู่ในวิถีชีวิต คุณค่าทั้งสองประการนี้มีการเชื่อมกันอย่างแยกกันไม่ออกเป็นคุณค่าทางสังคมหลักก่อนคุณค่าอย่างอื่น

ความเป็นชาติพันธุ์

ชาติพันธุ์ได้แก่การนิยมนำของจีน นิยมกินแบบที่บรรพบุรุษกิน สร้างในสิ่งที่เป็ของจีน เป็นความภาคภูมิใจในชาติพันธุ์ของตนเอง จะสังเกตได้ในพิธีกรรมและการกระทำทุกสิ่งล้วนแสดงถึงความภาคภูมิใจ

วิถีชีวิตทั้งการกิน การอยู่อาศัย ศิลปะและภาษา มีความเป็นชาติพันธุ์ที่มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน นอกจากกิจกรรมในชีวิตประจำวันแล้ว พิธีกรรมก็อยู่ในบริบทของจีน สิ่งเหล่านี้มีความหมายถึงความเป็นชาติพันธุ์จีน และเป็นค่านิยมหลักของชุมชน

ผู้วิจัยนำเสนอความเป็นชาติพันธุ์ไว้สองประการคือ การรักและนิยมเรียนภาษาจีน และ การรวมหมู่ในพิธีกรรม

การรักในการเรียนภาษาจีน

เอกลักษณ์ของหมู่บ้านจีน คือการใช้วัฒนธรรมจีน วัฒนธรรมจีนที่โดดเด่นที่สุดและเป็นเอกลักษณ์ คือ การใช้ภาษาจีน ชาวจีนฮ่อใช้ภาษาจีนกลางเป็นภาษาหลัก และมีการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาจีนเช่น การดูโทรทัศน์ในช่องของไต้หวัน ฮองกง ซึ่งให้ระบบสัญญาณผ่านดาวเทียมและมีการกระจายสัญญาณจากดาวเทียมด้วยเคเบิล ไปตามบ้านต่างๆ ผู้คนที่นี่นิยมใช้ภาษาจีน เป็นภาษากลางในการติดต่อซื้อขาย

นอกจากชาวจีนฮ่อแล้ว ชาวเขาก็เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่สามารถพูดภาษาจีนได้ โรงเรียนจีนมีบทบาทสำคัญในการธำรงเอกลักษณ์และค่านิยมดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

แสงระวี เจริญทั้งความรู้ นักเรียนทั้งโรงเรียนจีน และโรงเรียนไทย ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า

“คนที่นี่นิยมยกย่องผู้ที่เรียนภาษาจีนเก่ง มีความตั้งใจเรียน...ถ้าเรียนเก่งก็สามารถไปทำงานได้ง่าย เช่น ไปไต้หวัน ทำให้มีรายได้มาจุนเจือครอบครัวอย่างที่คุณรุ่นก่อนได้ทำให้เห็น...วิชาที่เรียนคือวิชาภาษาจีน เลขคณิต และประวัติศาสตร์”

กวางซู แซ่หู ครูสอนภาษาจีนได้ให้ข้อมูลว่า

“ภาษาจีนมีความเป็นมาห้าพันกว่าปีมาแล้ว การเรียนภาษาจีนที่นี่เป็นการสอนพิเศษ ใช้หลักสูตรของไต้หวัน เมื่อจบที่นี่แล้วสามารถไปต่อที่ไต้หวันได้ทันที รุ่นก่อนนี้เขามีทุนให้ ไปเรียนฟรี แต่เดี๋ยวนี้ไม่ค่อยมีแล้ว คนรุ่นก่อนไปเป็นหมอ เป็นพยาบาล ทำงานดี ๆ กัน ได้สัญชาติไต้หวันกันหมดแล้ว รุ่นที่เหลือเรียนเพื่อไปทำงานกันมากกว่า...ที่นี่เขาก็นิยมเรียนภาษาจีน เสียเงินเรียนนะ แต่คนก็ส่งลูกหลานมาเรียนมาก...วิชาที่สอนก็มีวิชาภาษาจีน วิชาเลข วิชาประวัติศาสตร์”

หมี่ห้วย แซ่หลี่ นักเรียนทั้งโรงเรียนจีนและโรงเรียนไทยได้ให้ข้อมูลว่า

“...ครูภาษาจีนที่นี่ดีมาก ท่องผิดหน่อยก็ตีแล้ว นักเรียนกลัว ไม่มีใครเล่นเลย แต่ก็มีคนมาเรียนสม่ำเสมอแม่จะสนับสนุนแม้ว่าจะเสียเงินก็ตาม ถ้าใครไม่มีเงินก็ไปเรียนฟรีที่สถานธรรมเจ้าแม่กวนอิมมีคนไปเรียนทั้งคนจีน และชาวเขา...วิชาที่เรียนคือวิชาภาษาจีน ประวัติศาสตร์จีน คณิตศาสตร์ หนูต้องการเรียนเก่ง ๆ จะได้ไปทำงานที่ไต้หวัน แล้วจะส่งเงินกลับบ้านมามาก ๆ ...”

คุณค่าของชาวจีนฮ่อคือการใช้ภาษาจีน และยกย่องผู้ที่เรียนภาษาจีนเก่งสามารถไปทำงานยังต่างประเทศและมีเงินเดือนดี ส่งเงินมาแสดงความกตัญญูต่อพ่อแม่ คุณค่านี้แยกเป็น 2 คุณค่าเช่นกัน ก็คือ นิยมใช้ภาษาจีน ไม่ว่าจะเป็นการพูดการเขียน คณะกรรมการของไต้หวันที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาภาษาจีนได้มีนักเรียนโรงเรียนจีนไปต้อนรับมีความยาวหลายกิโลเมตร การที่ไต้หวันได้ส่งเสริมภาษาจีนกลางในชุมชนจีนอพยพต่าง ๆ ทำให้เกิดความเป็น

ชาติพันธุ์ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับภาษาพูดให้รู้สึกเป็นพวกเดียวกัน โรงเรียนจีนจึงเป็นศูนย์กลางในการการดำรงเอกลักษณ์ในความเป็นจีน

การรวมหมู่ในพิธีกรรม

พิธีกรรมเป็นตัวอย่างที่สำคัญในการรวมหมู่ไม่ว่าจะเป็นพิธีกรรมในรอบชีวิต พิธีกรรมในรอบปี พิธีกรรมในชีวิตประจำวันล้วนเป็นค่านิยมในการรวมหมู่ นอกจากนั้นแล้ว การไปทำงานในที่ต่าง ๆ ที่ช่วยเหลือซึ่งกันและกันนั้นก็เป็นค่านิยมในการรวมหมู่อยู่เช่นกัน

การรวมหมู่ของชาวจีนฮ่อมีหลายระดับ ในระดับแรก คือ ระดับครอบครัวและเครือญาติซึ่งมีการรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นผ่านกิจกรรมในพิธีกรรม พ่อแม่ลูกจะอยู่ด้วยกัน พ่อแม่คอยสอนลูกให้ทำพิธีกรรมแทนตนเอง พิธีกรรมในรอบปี ตรุษจีน ก็เป็นการรวมตัวในระดับครอบครัวและเครือญาติ และชุมชน พิธีกรรมเซ่งเม้งก็เป็นพิธีกรรมที่มารวมตัวกันในระดับครอบครัวและเครือญาติ พิธีกรรมสารทจีนก็เป็นพิธีกรรมที่มารวมตัวกันในระดับครอบครัวและเครือญาติ ส่วนพิธีกรรมระดับชุมชนก็ได้แก่พิธีกรรมแต่งงาน พิธีกรรมงานศพ สะท้อนถึงการรวมตัวภายในวัฒนธรรมหรือเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นชาติพันธุ์

ความนิยมไต้หวัน

ความนิยมไต้หวันที่ได้นำเสนอมีอยู่สี่ประการคือ คือความนิยมในหลักสูตรการเรียน ที่ได้รับการสนับสนุนจากไต้หวัน สองความนิยมในการไปทำงานไต้หวัน สามความนิยมในบุคคลสำคัญของไต้หวัน

ความนิยมในหลักสูตรการเรียนที่ได้รับการสนับสนุนจากไต้หวัน คือความนิยมเรียนตามหลักสูตรไต้หวัน ซึ่งมีประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเจียงไคเช็ค แห่งสาธารณรัฐจีน และการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิม โดยมีผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของไต้หวันได้มาตรวจมาตรฐานการเรียนการสอนภาษาจีนในหมู่บ้าน

ความนิยมในการไปทำงานไต้หวัน ชาวจีนฮ่อที่นิยมไปทำงานต่างประเทศไต้หวัน เพราะการสนับสนุนจากทางการไต้หวัน ให้สามารถทำงานเบาเช่นทำงานเป็นล่ามแปลภาษาจีนเป็นไทยให้คนงานไทยฟัง เป็นเป้าหมายที่สำคัญที่ชาวจีนฮ่อต้องการจะไป

ความนิยมในบุคคลสำคัญของไต้หวัน ในบ้านของชาวจีนฮ่อมีภาพประดับผนังที่สำคัญได้แก่รูปของซุนยัตเซ็น ภาพของเจียงไคเช็ค แทบจะทุกบ้าน

ความนิยมในการดูสื่อสารมวลชนของไต้หวัน เมื่อเวลาเย็นก็มักจะมีรายการโทรทัศน์ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีจีนเช่นเรื่องเป่าปุ่นจิ้น ซึ่งใช้ภาษาจีนกลางในการรับชมข่าวสารจากไต้หวัน นอกจากนั้นหนังสือพิมพ์สากล ก็นิยมอ่านกันในหมู่บ้านซึ่งมีความเคลื่อนไหวในประเทศไต้หวัน

สรุปเชิงวิเคราะห์

ความเชื่อของชาวจีนฮ่อได้แก่ ความเชื่อเรื่องบรรพบุรุษ ความเชื่อเรื่องเจ้าที่ ความเชื่อเรื่องผีไม่มีญาติ และนรก ความเชื่อเรื่องเจ้าแม่กวนอิม เป็นอุดมการณ์อำนาจ ในการควบคุมกฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกัน ที่จะต้องสืบทอดความเชื่อดังที่บรรพบุรุษได้กระทำไว้ การนำเอาความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติเหล่านี้มาควบคุมทางสังคมของชาวจีนฮ่อ ก็เพื่อให้รวมตัวกันเพื่อแสดงถึงความเป็นชาติพันธุ์ที่มีระบบสัญลักษณ์ร่วมกัน แสดงถึงอำนาจในการควบคุมวิถีชีวิตของตนเอง

ความเชื่อในเรื่องธรรมชาติของชาวจีนฮ่อ ได้แก่ ความเชื่อเรื่องเฟิง ส่วย ที่เป็นเรื่องของการจัดการธรรมชาติให้มีความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ โดยแสดงออกมาในรูปของการจัดบ้านเรือนและชุมชน ให้สอดคล้องกับหลักการของเฟิงส่วยคือ ไม่ตั้งอยู่ทางสามแพร่งอันอาจถูกพายุพัดจนเสียหายได้หลังพายุเพื่อไม่ให้ได้ใช้น้ำอย่างสมบูรณ์ ลดอิทธิพลของน้ำที่ไหลรุนแรงด้วยการสร้างที่ไหลของน้ำให้คดเคี้ยว เป็นภูมิปัญญาและอุดมการณ์ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้สมดุล

คุณค่าทางสังคม ได้แก่ เรื่องความกตัญญู ความมั่งคั่งร่ำรวย ความเป็นชาติพันธุ์ที่แสดงออกมาผ่านการเรียนภาษาจีน การรวมกันในพิธีกรรม เป็นอุดมการณ์ในการรวมตัวกันและความเป็นคนจีน

อุดมการณ์อำนาจเกี่ยวข้องกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ที่มีพลังอำนาจในการให้คุณให้โทษกับมนุษย์ พลังอำนาจเหล่านี้มีที่มาจากท้องถิ่น เพื่อให้ควบคุมทรัพยากรและใช้ควบคุมความประพฤติระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน ให้อยู่ร่วมกันภายใต้กฎเกณฑ์ที่ควบคุมด้วยพลังอำนาจเหนือธรรมชาตินี้ ทำให้คนรวมตัวกันด้วยความสามัคคีกัน รู้สึกเป็นพวกเดียวกัน พิธีกรรมเป็นการสื่อสารระหว่างสิ่งเหนือธรรมชาติ กับ มนุษย์ เพื่อให้สิ่งเหนือธรรมชาติเหล่านี้คุ้มครองตราบเท้ายังควบคุมกฎระเบียบของสังคมอยู่ หากไม่ได้ประพฤติตามก็จะถูกลงโทษไม่ว่าจะเป็นโทษที่ต้องถูกลงในโลกหน้า ในสภาวะที่ทุกขุทรมานอย่างแสนสาหัส หรือไม่ก็ถูก

ลงโทษทันทีไม่ว่าจะเกิดอาการป่วยทันที ได้รับบาดเจ็บ สิ่งที่เกิดขึ้นสามารถควบคุมภายในสังคมให้เกิดความสงบสุขกันได้

นอกจากอำนาจเหนือธรรมชาติจะควบคุมความประพฤติของมนุษย์แล้ว ยังควบคุมการใช้ทรัพยากรอีกด้วย ด้วยความคิดที่ว่าในธรรมชาติมีเจ้าที่ที่ปกปักรักษาอยู่ หากละเมิดสิ่งเหนือธรรมชาติจะต้องถูกลงโทษ ไม่ว่าจะทำให้เจ็บป่วย แต่ก็ยังถูกสังคมทั่วไปดูหมิ่น ทำให้มนุษย์อาศัยอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติ โดยธรรมชาติก็สนองประโยชน์ให้กับมนุษย์ ก็จัดเป็นอุดมการณ์อำนาจในการควบคุมจัดการทรัพยากร

อุดมการณ์ในการจัดการทรัพยากรอีกประการหนึ่งคือ ภูมิปัญญาต่าง ๆ อาจนำเสนอในเรื่องของความเชื่อต่าง ๆ เช่นความเชื่อเรื่องของเพิง ส่วย เป็นการจัดการบ้านเรือนชุมชนและหลุมศพให้มีความกลมกลืนกับธรรมชาติ ทำให้มนุษย์ได้รับประโยชน์จากธรรมชาติ ยกตัวอย่างการตั้งชุมชนตามอุดมคติของ เพิง ส่วย คือ การตั้งชุมชนอยู่ที่สูงที่น้ำท่วมไม่ถึง ต้องมีภูเขาที่เรียกว่ามังกรเขียวและจะมีน้ำไหลผ่าน แสดงถึงธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ที่สนองประโยชน์ต่อมนุษย์ส่วนรวม

อุดมการณ์ในการรวมตัว ความเป็นชาติพันธุ์ นั้นเป็นการนำเอาความเชื่อ ที่ปรากฏในพิธีกรรมมาควบคุมคนให้อยู่ร่วมกันเป็นสังคม ในระดับเดียวกันคือ ครอบครัว และขยายไปเป็นเครือญาติและชุมชน สิ่งเหล่านี้เป็นพลังทางสังคมในการพัฒนาจำเป็นที่ต้องการพลังเช่นนี้